CONSTANTIN-IOAN MLADIN

CONSIDERAŢII PRIVIND ELEMENTELE LINGVISTICE COMUNE ÎN GRAIURILE DIN BANAT ŞI DIN OLTENIA

Problema ariilor lingvistice intermediare, de tranziţie de la un grai, (sub)dialect la altul este veche şi constituie compromisul care soluţionează realist diferendul dintre neogramatici şi cei care, în tradiţia lui J. Gilliéron, nu admiteau graniţele dialectale, negând în acest fel existenţa dialectelor înseşi.

În 1908 G. Weigand, arătând că în limba română există trei dialecte: bănăţean, muntean şi moldovean, menţionează că restul regiunilor formează mai mult sau mai puţin un fel de „dialecte de tranziţie"[1] ce se unesc în unele privinţe cu dialectul mărginaş, alături de care se conturează „alte regiuni care se înfăţişează ca un fel de mozaic dialectal"[2], ca rezultat al emigrărilor dintr-o regiune în alta în diferite epoci.

Publicarea *Atlasului lingvistic român* a făcut vizibile asemenea culoare de tranziţie, „zone de trecere", cum le numeşte E. Petrovici[3], ori a unor insule de interferenţe lingvistice. Aşa se prezintă şi o suprafaţă însemnată din sud-estul Banatului şi din nord-vestul Olteniei. În studierea influenţelor lingvistice pe care cele două zone geografice şi le-au exercitat reciproc ori a elementelor de limbă care individualizează într-o măsură oarecare această zonă de contact faţă de regiunile subordonatoare, o atenţie mai mare a fost acordată particularităţilor bănăţeneşti ale subdialectului din Oltenia[4]. S-a vorbit astfel de existenţa unor particularităţi proprii de grai în Oltenia care „de cele mai multe ori fac puntea

---

[1] G. Weigand, *Despre dialectele româneşti*, în „Convorbiri literare", XLII, 1908, p. 446; idem, *Linguisticher Atlas des dacorumänischen Sprachgebietes*, Leipzig, 1909, *Vorwort*, coloana 11.

[2] Idem, *Despre dialectele româneşti*, p. 446.

[3] E. Petrovici, *Studii de dialectologie şi toponimie*, Bucureşti, 1970, p. 44.

[4] Avem în vedere, în primul rând, două lucrări monografice de referinţă în acest sens: V. Rusu, *Graiul din nord-vestul Olteniei*, Bucureşti, 1971; R.Sp. Popescu, *Graiul gorjenilor de lângă munte*, Craiova, 1980.

DACOROMANIA serie nouă, I, 1994-1995, Cluj-Napoca, p. 133-144

de trecere spre Banat"[5], de un „grai de tranziție" cuprinzând elemente din subdialectul muntean, bănățean și hațegan, acesta din urmă fiind el însuși un grai de tranziție[6], de un „grai intermediar" între cel bănățean și cel muntean, pe de o parte, iar, pe de alta, între cel muntean și cel transcarpatic[7]. Examinând cauzele probabile, de natură istorică,care stau la baza aspectului actual al acestor graiuri, Gr. Brâncuș definește Oltenia ca o „arie mai arhaică gravitând spre zonele dialectale transilvane"[8], graiul din Oltenia fiind încontinuu influențat de vorbirea ardelenească[9], iar M. Petrișor optează pentru apelativul „grai mixt", în loc de „grai de tranziție"[10], și nuanțează termenul propunând, din punct de vedere diacronic, sintagma „graiuri arhaice redistribuite"[11].

Distincțiile amintite, generate de perspectivele diferite din care a fost privit fenomenul, sunt în fapt minore căci, înainte de a cataloga tranșant statutul dialectal al zonei respective, rămân încă de explicat convenabil multe aspecte lingvistice ale celor două subdialecte limitrofe în punctele de contact, prin compararea materialului oferit de *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni – Banat* și *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni – Oltenia,* cu cercetările monografice și cu celelalte studii consacrate acestei regiuni.

În privința extensiunii geografice a fenomenelor lingvistice pe care le avem în vedere, aprecieri sistematice s-au făcut mai cu seamă pentru Oltenia, delimitându-se un teritoriu situat la poalele munților Mehedinți și ale Munților Vâlcanului, extins înspre est până la Jiu[12] și coborând mult în sud[13].

Cauzele relativei comunități lingvistice a Banatului de sud, sud-est cu Oltenia de vest, nord-vest au fost adesea examinate și ele par a fi următoarele:

– contiguitatea celor două (trei, dacă avem în vedere și graiul hațegan) subdialecte și poziția marginală a zonei incriminate, în raport cu dialectul dacoromân (exceptând Hațegul);

– vechea comunitate de arie a Olteniei apusene, când cu Hațegul, când cu

[5] S. Pușcariu, *Limba română,* I. *Privire generală,* București, 1940, p. 217.

[6] Gr. Brâncuș, *Cercetări asupra unui grai de tranziție,* în „Revista Universității C. I. Parhon". Seria științelor sociale, 1955, nr. 2-3, p. 197 (Gr. Brâncuș, *Cercetări...*).

[7] *Ibidem,* p. 205.

[8] Gr. Brâncuș, *Graiul din Oltenia,* în LR, XI, 1962, nr. 3, p. 259.

[9] *Ibidem,* p. 260.

[10] M. Petrișor, *Graiuri mixte și graiuri de tranziție. Cu privire la un grai mixt din nord, nord-vestul Olteniei,* în LR, XI, 1962, nr. 1, p. 87 (M. Petrișor, *Graiuri mixte...*).

[11] *Ibidem,* p. 92-93. Acest punct de vedere este acceptat și de M. Borcilă, *Un fenomen fonetic dialectal: rostirea lui* ș *ca* s *și* j *ca* z *în graiurile dacoromâne. Vechimea și originea fenomenului,* în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai", Seria Philologia, 1965, fasc. 2, p. 115.

[12] Gr. Brâncuș, *Cercetări...,* p. 204.

[13] Vezi M. Petrișor, *Graiuri mixte...,* p. 87.

Banatul, în perioada în care începeau să se cristalizeze particularităţile dialectale[14];

– migrările, „roirile" de populaţie din Banat, din Ardeal în Oltenia[15] şi din Oltenia şi Ardeal în Banat[16], precum şi contactele neîntrerupte de-a lungul timpului dintre locuitorii acestor provincii.

Prima cercetare sistematică a graiurilor din Oltenia apuseană şi din Banatul răsăritean a fost întreprinsă de M. C. Gregorian, rezultatele investigaţiilor sale pe teren fiind publicate în 1938-1939[17] şi republicate, cu mici modificări, în 1969-1970[18]. Deşi marcat de neajunsurile unei cercetări monografice tradiţionale (absenţa chestionarului, alegerea improprie a punctelor anchetate, lipsa informaţiilor privitoare la subiecţii anchetaţi, folosirea, se pare, a unor informatori aleşi din rândul intelectualităţii săteşti etc.), deşi interpretarea datelor este pripită şi concluziile apar uneori forţate, studiul menţionat surprinde just majoritatea particularităţilor lingvistice din această parte a ţării, prezentând în acelaşi timp avantajul, pentru cercetătorul de azi, al consemnării unor stadii de evoluţie şi a răspândirii lor geografice la un moment dat.

S-a observat că partea nord-vestică a Olteniei se apropie de Banat în special graţie menţinerii unei „peceţi arhaice" a graiurilor de aici, cunoscut fiind caracterul conservator al sudului Banatului. A fost semnalată existenţa unor arhaisme fonetice, morfologice şi lexicale comune Banatului şi Olteniei, urmărindu-se, arareori însă, din lipsa materialului comparativ, extensiunea fenomenelor în Banat. Ne-am propus să circumscriem aria particularităţilor lingvistice comune Banatului răsăritean şi Olteniei apusene, fie că este vorba de influenţele bănăţeneşti în Oltenia sau olteneşti în Banat, fie că este vorba de forme vechi conservate în regiunea examinată, chiar dacă unele dintre ele au fost deja relevate în lucrări anterioare[19].

---

[14] Vezi istoricul amănunţit al problemei la M. Petrişor, *Graiurile bufenilor din Clisura Dunării. Particularităţi fonetice,* Academia R.S.R. Comunicări. Seria lingvistică, I, Craiova, 1968, p. 6-10; idem, *Graiul bufenilor din Banat,* I, în LR, XVII, 1968, nr. 2, p. 148-149; R.Sp. Popescu, *lucr. cit.*, p. 7-8.

[15] Gr. Brâncuş, *Cercetări...*, p. 204.

[16] Gr. Rusu, *Graiuri de tranziţie. În legătură cu poziţia graiului vrâncean în cadrul dacoromânei,* în CL, VI, 1961, nr. 1, p. 85.

[17] M. C. Gregorian, *Graiul şi folklorul din Oltenia nord-vestică şi Bănatul răsăritean,* I, în „Arhivele Olteniei", XVII, 1938, p. 221-275; II, *ibidem,* XVIII, 1939, p. 97-122.

[18] În „Limbă şi literatură", XXIII, 1969, p. 135-154; XXIV, 1970, p. 189-206.

[19] Materialele care fac obiectul discuţiei de faţă au fost extrase din cele două lucrări fundamentale privitoare la graiurile din Oltenia şi din Banat: *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni – Oltenia,* vol. I, întocmit, sub conducerea lui Boris Cazacu, de dr. Teofil Teaha, Ion Ionică şi Valeriu Rusu, Bucureşti, 1967 şi *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni – Banat,* vol. I, sub conducerea lui Petru Neiescu, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu,

Începem prin a consemna câteva fenomene fonetice dintre cele mai frapante și mai bine reprezentate, pentru că ele definesc înainte de toate un (sub)dialect sau un grai din cauza repetării lor frecvente în vorbire și a poziției lor mult mai stabile în sistemul limbii[20].

1. Trecerea lui *ă* protonic la *a*, deschidere vocalică[21] cunoscută și în alte teritorii ale dialectului dacoromân, poate fi urmărită în mai multe cuvinte: PĂDUCHE [87], PĂDUCHIOS [89], MĂTREAȚĂ [91], BĂRBIER [262], MĂDUVĂ [285], BĂTAIE (BĂTAIE DE INIMĂ) [300], CĂLCÂI [938]. Trecerea este mai pronunțată în vestul Olteniei, dar, luând în considerare fluctuațiile de pronunțare și nuanțele intermediare înregistrate în articulare (*a/ă, ă/a, ă/e*), se circumscrie o arie mai mare în Oltenia vestică și nord-vestică, în prelungirea căreia se întinde aria bănățeană sudică și chiar nord-estică, aria bănățeană fiind, ce e drept, mult mai mică. Actuala distribuție a fenomenului însă nu relevă diferențe cantitative pertinente între Oltenia și Banat, ca la M. C. Gregorian[22], și nici nu susține ipoteza originii ardelenești, prin filieră hațegană, a transformării[23].

2. Considerat a fi un fenomen specific subdialectului bănățean, absența palatalizării labialelor, cu excepția lui *m*[24], prezintă abateri sporadice. Astfel, în PIEPTENE [66], *p* se palatalizează totuși în câteva puncte, în două stadii: *k, ć* în extremitatea nord-estică a Banatului și în câteva cazuri în nord-estul Olteniei

București, 1980. Răspândirea lor a fost urmărită și în *Atlasul linvistic român pe regiuni. Maramureș*, vol. I, de Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, București, 1969, precum și în *Noul atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina*, vol. I, de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, București, 1987. Mențiunile următoare privind existența fenomenelor discutate în Maramureș, Moldova și Bucovina s-au făcut pe baza consemnării lor în cele două atlase.

[20] E. Petrovici, *lucr. cit.*, p. 41.

[21] Vezi Iorgu Iordan, *Un fenomen fonetic românesc dialectal: **ă** neaccentuat trecut la **a***, în „Revista filologică", I, 1927, nr. 1-2, p. 117-137; M.C. Gregorian, *lucr. cit.*, I, p. 245 și urm.; R. Todoran, *Despre un fenomen fonetic românesc dialectal: ă protonic > a*, în SCL, 1954, nr. 1-2, p. 63-85; Al. Graur, *Cu privire la ă > a în românește*, în SCL, IX, 1958, nr. 2, p. 263-264; Maria-Luiza Purdela, *Contribuții la studiul unui fenomen fonetic românesc dialectal: **ă** protonic > **a***, în CL, XV, 1970, nr. 2, p. 265-269; I. Gheție, *Note asupra trecerii lui **ă** proton la **a** în Maramureș*, în SCL, XX, 1971, nr. 3, p. 297-300; Gr. Rusu, *Din vocalismul graiurilor dacoromâne. În legătură cu **ă** în poziție protonică*, în CL, XVII, 1972, nr. 2, p. 235-241.

[22] M. C. Gregorian, *lucr. cit.*, I, p. 245.

[23] Gr. Brâncuș, *Cercetări...*, p. 201.

[24] Pentru prezentarea generală a fenomenului, vezi D. Macrea, *Probleme de fonetică*, București, 1953, p. 41-102. Pentru situația din Banat vezi *ibidem*, p. 70-74; I. Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, București, 1961, p. 92; P. Neiescu, *În legătură cu palatalizarea labialelor*, în CL, XVII, 1972, nr. 2, p. 232-233. Pentru Oltenia vezi I. Ionică, *Palatalizarea labialelor în Oltenia*, în FD, VIII, 1973, p. 79-119.

(dar numai la *k*). În schimb, hărţile pentru PIEPTENE şi MĂ PIAPTĂN [67] evidenţiază mai ales tendinţa de depalatalizare existentă în această zonă. Aria cu *p* neurmat de iot este foarte omogenă în vestul Olteniei şi mult mai fărâmiţată în Banat, dar şi aici se poate observa o grupare mai mare a acestor rostiri în jumătatea estică (de cele mai multe ori coexistă ambele rostiri, spre deosebire de Oltenia, unde realizările fără iot sunt singurele înregistrate). Urmat de *i* în MĂ SCARPIN [279], *p* este durificat. Aria indică o repartiţie asemănătoare teritorial, dar frecvenţa fenomenului este mult mai scăzută, şi din cauza concurenţei cu alţi termeni pentru această noţiune.

3. Fricativizarea la *ź* a africatei alveolo-palatale sonore *ĝ*, în GEANĂ [130] şi în GINGIE [250], proces caracteristic Banatului, apropie nouă puncte din extremitatea vestică a Olteniei de Banat (în trei dintre acestea s-a notat *z* pentru *ĝ* + *ea* în GEANĂ[25]).

4. Palatalizarea oclusivelor dentale[26] constituie una dintre particularităţile specifice subdialectului bănăţean, originea sa, asupra căreia nu ne oprim aici, primind diferite explicaţii. Dacă în Banat africatizarea lui *t* şi a lui *d* este generală pentru partea sudică a regiunii şi într-o porţiune nord-estică, limitrofă Haţegului, în Oltenia fenomenul este mult mai slab reprezentat[27]. Totuşi, cazurile nu sunt tocmai rare, cum afirma M. Petrişor[28]. Cel puţin în cuvintele DES [74], DEASĂ [75], DEGET [363] şi DEGERĂ [368], şase puncte anchetate din Oltenia fac constant arie comună cu Banatul. Aproape fiecare cuvânt are însă o situaţie diferită (vezi harta nr. 1). În SPATE [302], *t* + *e* se palatalizează până la *ć* în numai două puncte, dar palatalizarea în stadiul intermediar *t'* e întâlnită în cinci localităţi, iar în stadiul incipient *t* în alte zece, toate aglomerate în extremitatea nord-vestică a Olteniei, gradul de palatalizare scăzând vizibil pe măsură ce ne îndepărtăm de Banat. Oarecum diferit se prezintă situaţia lui *d* + *e* în prepoziţia DE (BĂTAIE DE INIMĂ [300]) din cauza rostirii pe o arie mare din Banat a prepoziţiei *de* ca *dă*. Stadiul final al palatalizării formează tot două arii inegale (plus colţul nord-vestic) în Banat: o fâşie întinzându-se de la nord la sud pe toată latura estică a Banatului şi alta,

[25] Pronunţarea *z* este specifică subdialectului moldovean.

[26] Despre acest fenomen vezi, de exemplu, I. Pătruţ, *Velare, labiale şi dentale palatalizate*, în DR, X/2, 1943, p. 298-308; Victor Iancu, *Originea şi evoluţia palatalizării dentalelor româneşti*, în SCL, XVIII, 1967, nr. 3, p. 297-311; idem, *Palatalizarea dentalelor în limba română*, Timişoara, 1975; Gr. Rusu, *Probleme de fonetică şi fonologie dialectală. În legătură cu palatalizarea dentalelor în graiurile dacoromâne*, în CL, XI, 1966, nr. 2, p. 345-353.

[27] Vezi şi B. Cazacu, *Noul Atlas lingvistic român – Oltenia*, în SCL, XVII, 1966, nr. 2, p. 136; idem, *Despre tehnica elaborării Noului Atlas lingvistic român (NALR) – Oltenia*, în FD, VI, 1969, p. 95.

[28] M. Petrişor, *Graiuri mixte...*, p. 90, 92.

mult mai mică, cuprinzând satele de bufeni de la Dunăre. Aria cea mare se revarsă dincolo de Munții Mehedinți, înglobând trei puncte anchetate, la care se adaugă trei puncte cu *d'* și nouă cu *d˘*. Altfel stau lucrurile în cazul palatalizării lui *d* urmat de *i*: DINTE [239], LINDINĂ [88]. În DINTE, *d* se palatalizează la *đ* în Banatul sud-estic și în două puncte răzlețe, unul în sud-vest,celălalt în nord-vest, iar în Oltenia într-un singur loc și nici acolo nu este unica articulare înregistrată. În Oltenia vestică întâlnim consemnată alterarea dentalei în diferite stadii (*d˘*, *d'*, *ĝ*) în 23 de puncte. Aria cu stadii intermediare de palatalizare este mai mare în LINDINĂ; în Oltenia însă nici o atestare a stadiului *đ*, doar *ǵ* și *ğ*, dar tot în 23 de puncte. De remarcat este însă faptul că, făcând abstracție de stadiile fenomenului, aria palatalizării lui *d* în acest cuvânt se suprapune îndeaproape peste aria lui *d* palatalizat în DES, DEASĂ, DEGET, DEGERĂ.

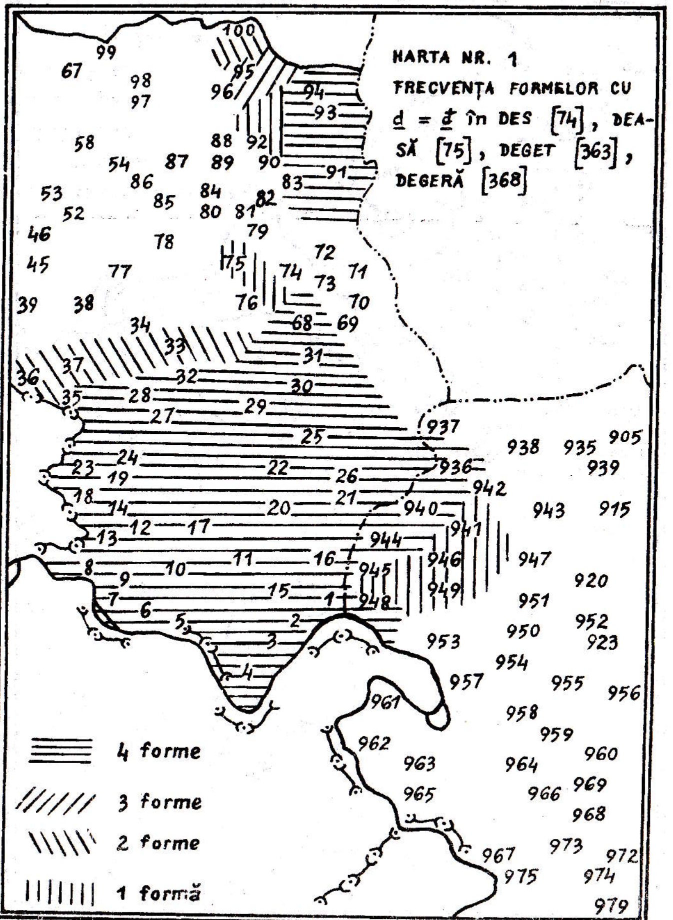
Să menționăm că durificarea lui *t*, fenomen specific Banatului, afectează și o arie nord-vestică a Olteniei în MESTEC (MÂNCAREA ÎN GURĂ [188]).

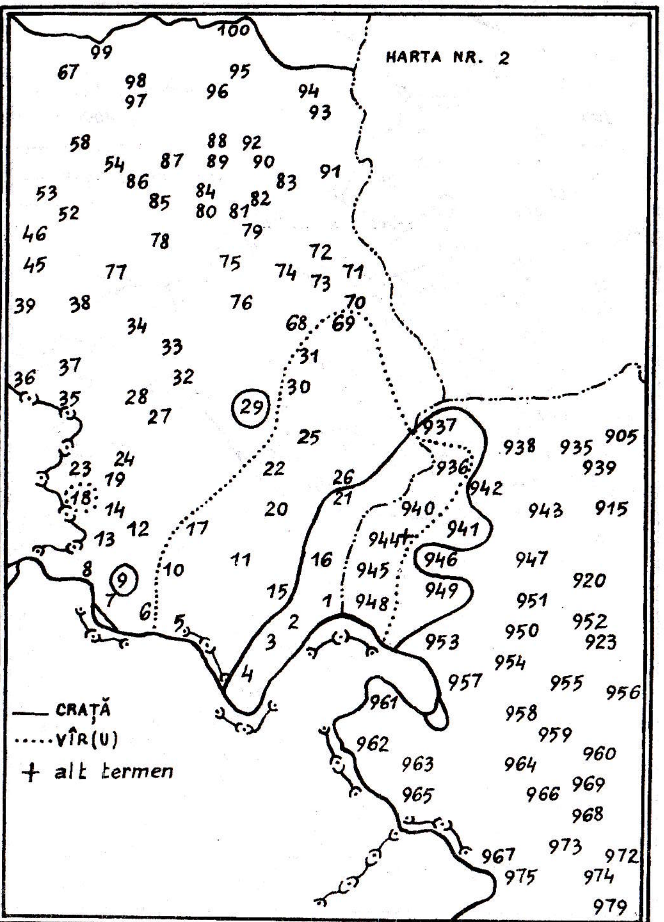
5. În elementele de origine latină RÂIE [278], CĂLCÂI [398], *-n-* se păstrează în Banat în stadiul *ń*. În afara unor localități dispersate mai ales în regiunea centrală și nord-estică, *ń* transformat în *i* se întâlnește în nord-vestul, sud-estul și sudul Banatului (cinci localități de aici fiind întemeiate de olteni). Banatul de sud-est face arie comună cu Oltenia, unde forma mai nouă, cu *i*, este unică (RÂIE are concurenți lexicali în Oltenia; de asemenea, Banatul sudic cunoaște și rostirile arhaice cu *ń*).

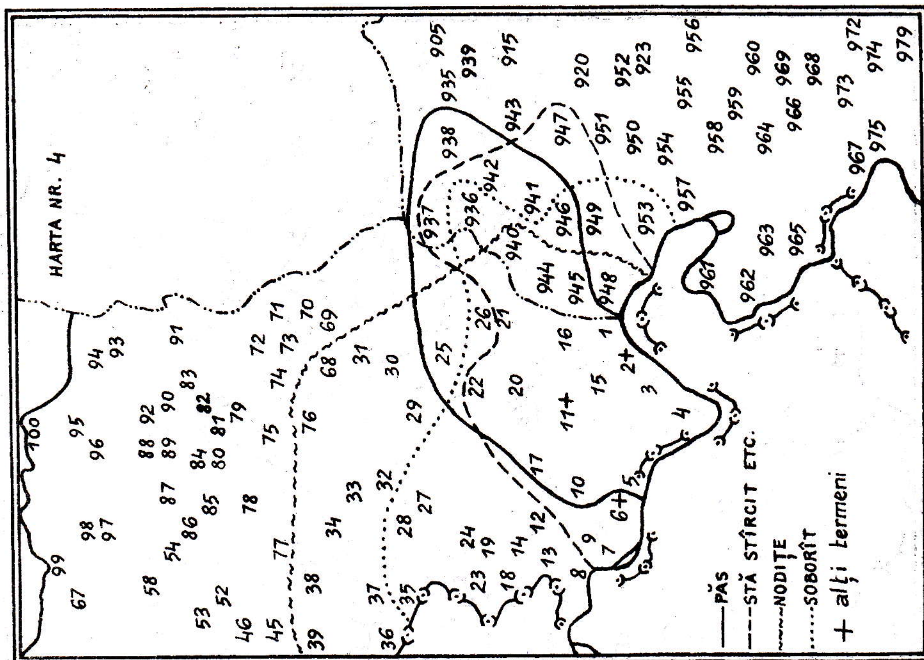
6. Urmărită în CREȚ [76], CREAȚĂ [77], vibranta *r* are un caracter dur – *crăț, crață* –, aceleași localități de la poalele Munților Mehedinți și ale Munților Vâlcanului izolându-se împreună cu localitățile bănățenești limitrofe de restul Olteniei, unde *r* este moale (vezi harta nr. 2). Trebuie să precizăm că în Oltenia termenii în discuție nu au o răspândire generală, din care cauză stabilirea precisă a ariei cu *r* dur sau moale nu poate fi făcută pe baza acestora.

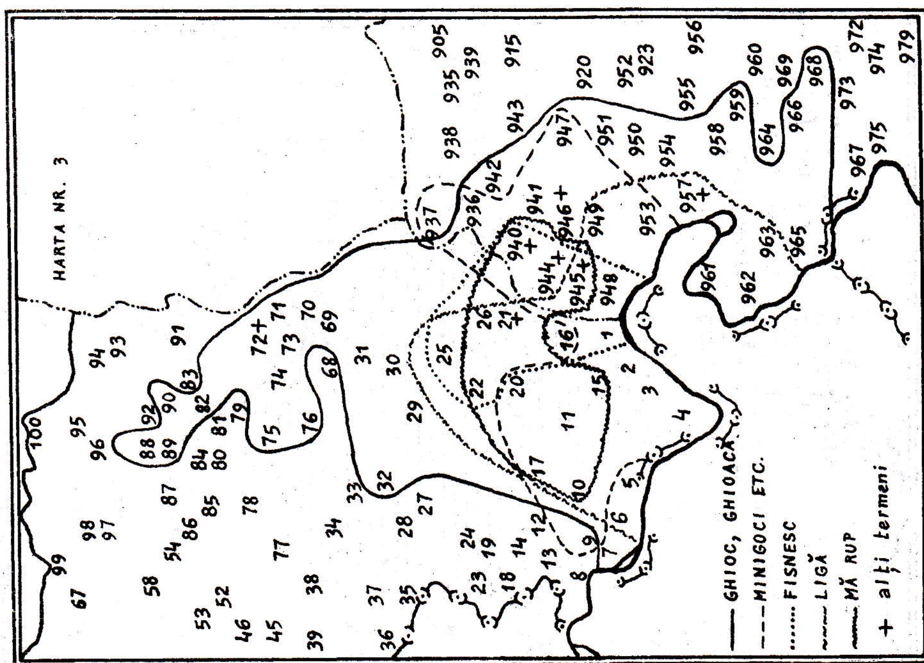
7. Aspecte interesante prezintă și fricativele *ș, z, j, h*. În Banat *ș*, urmărit în LEȘIN [462], are un caracter dur, ducând la velarizarea vocalei următoare. Pronunțarea cu *î* este generală în Banat și este caracteristică părții apusene a Olteniei, până la râul Tismana.

Fricativei dentale *z* îi corespunde africata *ḑ* în cea mai mare parte a Banatului, în patru puncte din Oltenia (la granița cu Banatul) și într-un punct răzleț din nordul Olteniei, în BUZĂ [235]. Evoluția muntenească *z*, generală în Oltenia, apare doar în unsprezece puncte din Banat, cele mai multe grupate în nord-estul ariei cu *ḑ*, totdeauna alături de africată; au fost notate și stadii intermediare: *ḑ/z, z/ḑ*. Caracterul dur al consoanei se relevă în neutralizarea opoziției dintre forma de singular și cea de plural, afectând Banatul și jumătatea apuseană a Olteniei.

HARTA NR. 1
FRECVENȚA FORMELOR CU
d = đ în DES [74], DEA-
SĂ [75], DEGET [363],
DEGERĂ [368]
4 forme
3 forme
2 forme
1 formă

HARTA NR. 2
CRAȚĂ
VÎR(U)
+ alt termen

HARTA NR. 4
PĂS
STĂ STÎRCIT ETC.
NODIȚE
SOBORÎT
+ alți termeni

HARTA NR. 3
GHIOC, GHIOACĂ
MINIGOCI ETC.
FISNESC
LIGĂ
MĂ RUP
+ alți termeni

Fricativa palato-alveolară *j*, urmărită în JUNGHI [297], apare ca atare într-o zonă compactă în colţul sud-estic al Banatului, în prelungirea ariei care cuprinde toată Oltenia; de asemenea, într-o arie nord-vestică şi în alte opt localităţi împrăştiate în Banat, între care cinci întemeiate de olteni. Tot restul Banatului cunoaşte realizarea alveolo-palatală a fricativei *ź*, pe care o regăsim şi în stânga Cernei, la Prejna – Costeşti.

8. Am urmărit şi distribuţia reflexelor cuvântului latin *medulla* (MĂDUVĂ [285]). Forma cu *h* (*măduhă*)[29] este răspândită în vestul, nord-vestul şi estul Banatului, precum şi în nordul Olteniei (la care se adaugă şi două puncte din sud-vest). Reflexul cu *v* este specific Olteniei, afectând mai ales partea centrală şi sudică a regiunii. El apare destul de frecvent şi în Banat, într-o arie sud-estică, în una nordică, în satele bufenilor de la Dunăre şi în puncte răzleţe din nord-est.

9. În ceea ce priveşte rostirea *vîr(u)* pentru VÂRF (VÂRFUL LIMBII [237], constatăm că ea acoperă aria sud-estică a Banatului (fiind atestată şi într-un punct din vest) şi în cinci de la poalele Munţilor Mehedinţi (vezi harta nr. 2).

Notăm, în continuare, câteva observaţii cu referire la lexic. Elementele lexicale specifice zonei în chestiune unifică puternic graiurile bănăţeneşti de est, sud-est cu cele olteneşti de vest, nord-vest, separându-le de restul Banatului şi al Olteniei. Distingem următoarele situaţii în privinţa răspândirii geografice a cuvintelor care individualizează zona de contact a celor două provincii:

1. Termeni cunoscuţi numai pe o arie unitară din Banatul de est, de sud sau de sud-est şi din Oltenia de vest (vezi hărţile nr. 3 şi 4): TĂRÂŢE[30], TĂRÂCERI = MĂTREAŢĂ [32], GHIOC, GHIOACĂ[31] = ŢEASTĂ [61], TROC, TROACĂ = ŢEASTĂ [61], MINIGOCI, MÂNIGOCI, MÂNEGOCI = URCIOR LA OCHI [129], CIOB = COLŢ DE MĂSEA [240], FÂŞNESC = FLUIER DIN DEGETE [267], LIGĂ = ALUNIŢĂ [276], MĂ RUP = MĂ SCARPIN [279], PĂS = ASTMĂ [295], LOPOTIŢĂ[32] = OMOPLAT [303], STĂ STÂRCIT[33], STÂRCIŞ, STÂRCIU = STĂ PE VINE [393], NODIŢE,

---

[29] Fonetismul este notat într-un punct din Maramureş (înspre Moldova) şi este curent în Moldova.

[30] Cu acest sens cuvântul apare şi în două puncte din Bucovina; într-un punct la sud de Iaşi s-a notat conotaţia „în batjocură". Când, în afară de ariile reproduse pe hărţile noastre lexicale, termenii în discuţie au fost înregistraţi şi în puncte izolate, de asemenea, când s-au notat şi alţi termeni decât cei care ne interesează, nu s-a menţionat acest lucru.

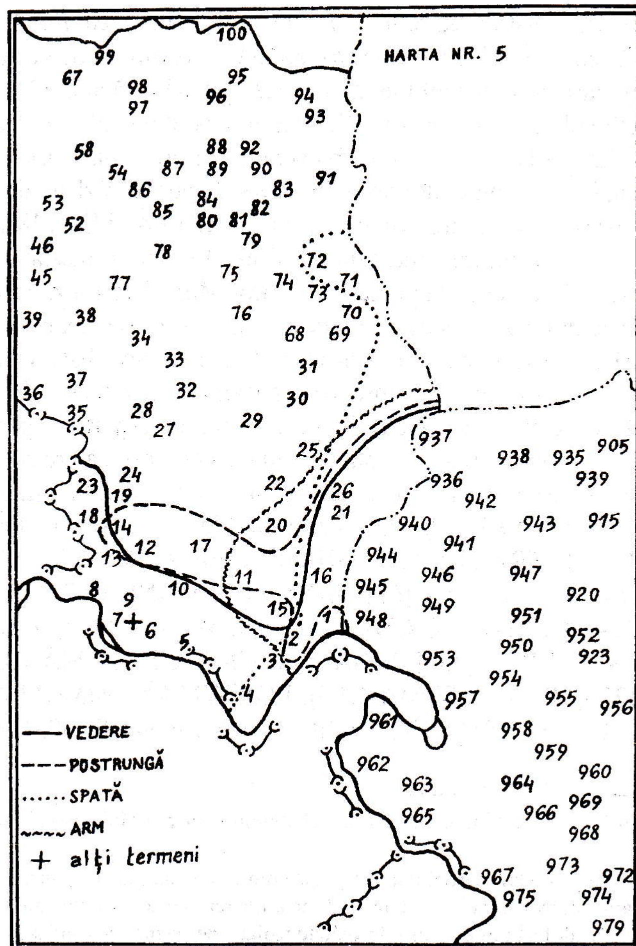
[31] GHIOACĂ este întâlnit într-un punct din nordul Maramureşului.

[32] În Moldova de nord-vest găsim cu acest sens LOPATA MÂINII.

[33] Termenul este răspândit în jurul Făgăraşului pe o arie mare şi în trei puncte în apropiere de Alba-Iulia.

NODIŢURI[34] = OUĂLE PICIOARELOR [400], SOBORÂT = VĂTĂMAT [448];

2. Termeni generali sau aproape generali în Oltenia şi întâlniţi în Banat numai în sud, sud-est în arii compacte (vezi harta nr. 5): MĂ PIAPTĂN [67] [35],

[34] Sub forma NODUŢ termenul este notat în două puncte din nordul Maramureşului.

[35] Forma MĂ PERII este concurată mai recent de MĂ PIAPTĂN în restul Banatului.

VEDERE[36] = PUPILĂ [124], POSTRUNGĂ[37] = STRUNGĂREAŢĂ [246], GÂRCĂLOD, GÂRGĂLOD, GÂRGĂLOT, GÂRGĂROD, GÂRGĂLĂU, GÂRGĂLIAN = MĂRUL LUI ADAM [272], SPATĂ = OMOPLAT [303], ARM[38] = COAPSĂ [196].

3. Termeni generali în Banat şi în câteva puncte vestice din Oltenia: CREŞTETUL CAPULUI [59], VORBEŞTE PE LIMBĂ = PELTIC [171], PICICUR, PIŞCUR, PICUR = PIŞC [280]. Forma PICUR este răspândită pe o arie care cuprinde sudul Banatului, pe o altă arie în apropiere de Caranşebeş, spre est, şi în partea nord-vestică a Olteniei.

4. Termeni generali pentru o arie sudică din Banat şi dispersaţi în nord-vestul Olteniei, fără a contura o arie compactă: PETE = PISTRUI [151], OSUL SPINĂRII[39] = ŞIRA SPINĂRII [308].

Examinarea hărţilor propuse[40] ne conduce la concluzia că, cel puţin câteva localităţi din extremitatea nord-vestică a Olteniei, de la Obârşia-Cloşani până la Vârciorova – de la nord la sud – şi până la Baia de Aramă – înspre est – pot fi direct subordonate subdialectului bănăţean, într-o mai fină redistribuire dialectală, restul punctelor care cunosc mai mult sau mai puţin particularităţi lingvistice bănăţeneşti subordonându-se subdialectului muntean. Pe de altă parte, localităţile de la poalele Munţilor Cernei şi ale Munţilor Almăjului din vest, precum şi din Depresiunea Almăjului sunt vizibil influenţate de graiurile olteneşti, mai puternic în lexic şi mult mai slab din punct de vedere fonetic (în comparaţie cu influenţa exercitată de graiurile bănăţeneşti de sud, sud-est asupra celor olteneşti vecine). Graiurile bufenilor şi presiunea limbii literare consolidează această situaţie[41]. Se confirmă astfel adevărul, de mult cunoscut, că graniţele lingvistice nu se suprapun totdeauna cu cele naturale ori administrative.

[36] Cuvântul VEDERE a fost atestat în câteva puncte din Moldova. ALRM I, harta 29, îl notează în două puncte din Muntenia.

[37] ALRM I, harta 45, nu înregistrează termenul în Banat, dar îl indică într-un punct din Transilvania.

[38] Sub forma ARMOR cuvântul circulă în Maramureş şi în câteva localităţi din Moldova, unde sunt atestate şi formele ARM, ARMUR.

[39] Găsim cu acelaşi înţeles OSUL SPINĂRII şi în patru puncte din Moldova de sud-est.

[40] Cuvintele din hărţile noastre (2, 3, 4) au fost căutate şi în *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni – Transilvania*, vol. I, de Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loşonţi, Bucureşti, 1992. Dintre ele numai STĂ STÂRCIT este atestat, fără a face arie cu Banatul sau cu Oltenia (vezi *supra*, p. 141, nota 33).

[41] Hărţile din ALRM I, vol. I, Cluj, 1938 confirmă, în general, repartiţia geografică a fenomenelor pentru zona studiată, cu deosebirea că aria lor este mai precis conturată în atlasele regionale ale Banatului şi Olteniei.

De asemenea, este evident că delimitarea corectă a ariilor de interferență dintre subdialectele limbii române, precum și explicarea riguroasă a fenomenelor lingvistice în situații de acest fel pot fi mult facilitate de publicarea integrală a materialului *Noului Atlas lingvistic român pe regiuni*, complinit de hărți de sinteză, interpretative, rezumative la nivel național.

Cluj-Napoca, str. I. C. Brătianu, 27